

Sesja 34- Tortury hańbą XXI wieku

Stenogram: Marta Wdowiak

PANELIŚCI:

ARTUR LIGĘSKA – AL

Trener personalny i założyciel klubów fitness, skazany w Emiratach Arabskich na dożywocie. 9 maja 2019r. został uniewinniony

VAHE GRIGORYAN – VG

Prawnik i obrońca praw człowieka, sędzia Trybunału Konstytucyjnego Armenii

JOSEPH HOFFMANN – JH

Nauczyciel akademicki, prawnik

ANDREJ X – AX

Prawnik, zajmujący się badaniem zjawiska tortur na Ukrainie?

MARIA KSIĄŻAK – MK

Fundacja Międzynarodowa Inicjatywa Humanitarna

PRZEMYSŁAW KAZIMIRSKI – PK

Dyrektor Zespołu Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

MODERATORKA:

MARZENA KSEL – MMK

Członkini Komitetu ds. Zapobiegania Torturom (CPT)

MMK: Dzień dobry Państwu! Zapraszam do zajmowania miejsc(...) Jeszcze są miejsca (...)Możemy zacząć?(...)

Cisza....

MMK: Jeszcze sprawy techniczne.

Dobra, duże miasto, drapacze chmur, ciemność

GŁOS Z NAGRANIA: Ej Polak?! Jesteś tam??? Słyszysz mnie?? Nazywam się X. Jestem Francuzem. Nie wiem co się dzieje, dlaczego tutaj jestem. Jestem bity, przetrzymany. Nie znam angielskiego ani arabskiego.

AL.: Mówił do mnie Francuz odebrany w Emiratach za Araba. Prosił mnie o pomoc. Rozstrzelono go 17 stycznia. Wyleciałem do Dubaju, bo w Polsce zbankrutowałem. W Dubaju dostałem dwuletni kontrakt. Zostałem uwięziony, oskarżony o sprzedawanie amfetaminy, głodowałem, byłem jedynym Europejczykiem. To było piekło... ambasada polska starała się mi pomóc. Cztery metry kwadratowe izolatki. Przez 6 miesięcy nie mogłem się ogolić. Aby skontaktować się z rodzicami musiałem zrobić coś strasznego. Seksem oralnym przekonałem strażnika, aby zaprowadził mnie do telefonu. Byłem gwałcony. Widziałem potworności przez okno mojej izolatki. Torturowano, bito, gnieciono genitalia. Wyszedłem, bo wierzyłem, że prawda zwycięży. Dzięki mojemu apelowi prawdy dowiedział się cały świat. W celi obok był arabski Lech Wałęsa przez 15 lat ma być w kompletnej izolacji od świata. W izolatkach byli ludzie chorzy, zakażeni HIV, HPV, ale także innymi chorobami np. cukrzyca..

Kiedy przypominam sobie jak dzięki ambasadzie, mogłem wciągu tych 4 miesięcy iść na spacer

Nazywali mnie dziwką. Pytali kim jest ta dziwka, że cały plac musi być dla niej

Polskiemu rządowi mówili, że mnie leczą.

W czasie Radamanu chrześcijanom nie dawano jeść. Piłem z otworu na toaletę. Krzyczałem na Boga. W Emiratach chciałem ratować siebie jako człowieka. Sytuacja tam była jak w obozach koncentracyjnych, tylko nas nie gazowano. Byłem śmieciem bo nie przeszedłem na islam. Mówiono mi, że jestem nikim, że zdechnę tu. Emiraty są piękne, ale trzeba uważać.....

Wróciłem do Polski 14 maja. W klinice stresu bojowego leczyłem swoją traumę. Mam problemy z wierzycielami. Wszyscy myślą, że byłem damą do towarzystwa szejka. Dzięki Rzecznikowi Praw Obywatelskich i jego zastępcy Pani Machińskiej odzyskałem wiarę....

Mówię o tym wszystkim z wielkim bólem.

Nie zasłużyłem na to wszystko.

Musze mówić o tym, że w Emiratach jest kara śmierci, że tam dzieją się rzeczy u nas zakazane. Proszę pomagajmy,

MMK.: Dziękuję serdecznie Panu Arturowi. (...) Drodzy Państwo wielu z nas wydaje się, że tortury są gdzieś daleko od nas. Ja nazywam się Marzena Ksel i jestem lekarzem, a także członkinią Komitetu ds. Zapobiegania Torturom.(...)Staramy się wdrożyć takie programy, aby tego typu zdarzenia nie miały miejsca. (...) Mimo wielu wysiłkom, żaden z krajów nie może się pochwalić tym, że tortury nie mają u niego miejsca (...)

Co potocznie nazywamy torturami? Zadawanie człowiekowi ostrego bólu, cierpienia(...) zadawanego przez funkcjonariusza, urzędnika państwowego.

Panel będzie miał dwie części. W pierwszej porozmawiamy o naszych doświadczeniach z torturami w miejscach pracy, doświadczeniach osób podawanych torturom(...)

Wchodzi spóźniona prelegentka – Pani Maria Książak. Zajmuje miejsce przy stole dla panelistów. MK.:
Dzień dobry! Przepraszam bardzo.

MMK: (...) W drugiej części Będziemy dyskutować co mamy robić, aby takie działania nie miały miejsca. Co mamy robić, aby być na to przygotowanymi jako społeczeństwo obywatelskie (...) Pan Artur pojechał do pięknego kraju z pięknymi plażami. (...) Nie wiem, czy większość z Państwa ma świadomość, że w Emiratach za posiadanie syropu z kodeiną można trafić do więzienia. (...)

Moderatorka zwraca się do prelegenta siedzącego po jej prawej stronie...

MMK: Joseph jesteś profesorem prawa na Uniwersytecie w Indianie. (...)

Część w języku angielskim- przedstawienie prelegenta

MMK: Możesz nam przedstawić nam swoją perspektywę?

JH.: *(wypowiedź po angielsku)* Kara śmierci istnieje w amerykańskim systemie wymiaru sprawiedliwości... Właściwie 9 stanów aktywnie z niej korzysta...

MMK: Dziękuję bardzo Joseph. Teraz przenieśmy się znacznie bliżej Polski.

Moderatorka zwraca się do prelegenta Pana Andreja X, który siedzi po jej prawej stronie , zaraz obok profesora Josepha Hoffamna

MMK: *(wypowiedź po angielsku)* Andrej ty jesteś prawnikiem. Masz doświadczenie w badaniu zjawiska tortur. Zajmujesz się wieloletnimi badaniami używania tortur przez policję. Powiedz nam co w tym obszarze gdzie wykonujesz badania mógłbyś dodać?

AX.: *(wypowiedź po angielsku)* Miło mi być tutaj z Wami i rozmawiać. Uważam, że to bardzo ważny panel. Powiem wam, że ja tak bardzo nie zajmuję się psychologicznym aspektem tortur. (...) Najważniejsza sprawa to społeczny aspekt dlaczego tortury nadal są praktykowane. My nadal mam ponad 6 tysięcy ludzi cierpiących z powodu tortur i zachowań policji podczas zatrzymań. Myślimy, że tortury to tylko policja i więzienie, ale to nie prawda. (...) Właściwie zainteresowanie aspektem tortur spowoduje, że będzie ich mniej. (...)

MMK: Dziękuję Andrej. Nasza następna panelistka to Pani Maria Książak - psycholożka, ekspertka ds. migracji. Pani Marysiu! Gdzie Pani spotyka ofiary tortur?

MK.: (...) 90% osób, z którymi pracuje jest ofiarami tortur.(...) Chcę powiedzieć, że to nasza wspólna odpowiedzialności jako osób w uprzywilejowanej sytuacji. (...) W Europie nie ma wielu tortur. Musimy chronić osoby znajdujące się na naszych terenach . Po kryzysie migracyjnym, wiele osób stara się o ochronę. Wiele osób jest także z dawnych terenów ZSRR . Uciekają, bo chcą bezpieczeństwa, aby dalej nie być torturowanym. Nasze europejskie standardy tego nie gwarantują. Potrzebą psychologiczną człowieka, który ucieka od tortur jest znalezienie się w miejscu , gdzie może odnaleźć spokój. To jest problem, że my ich nie traktujemy jak ofiar tylko jak migrantów. Nasze gwarancje mają się nijak do

potrzeb tych ludzi. Jak oni się czują ? W krajach, które nie rozpoznają tych tortur jako problemów. Podam przykład (...) Nasz klient, który był torturowany (...). Stwierdzono, że nie ma on wystraszających problemów zdrowotnych.(...) Tortury nie są uznawane jako problem polityczny. Uznane są za element procedury w innych krajach. Oni słyszą słowa (...) Pan powinien się tym zająć, zgłosić to do prokuratury, to Pana problem i Pana sprawa kryminalna.(...)

Była taka sprawa głośna w Berlinie, nie wiem jak w Polsce. Mężczyznę zastrzelono w centrum Berlina, jego dzieci i żona są moimi klientami. (...) Wygląda na to, że został zastrzelony przez rosyjskich agentów specjalnych w Berlinie. (...) Jak przebywali w ośrodku (...) oskarżono ich o atak na funkcjonariusz straży granicznej. (...) Niemcy dopiero po postrzeleniu dali uchodźstwo (...)

Nie ma standardu oceny czym są tortury, nie ma dostępu do opieki. (...) W pewnym momencie, gdy człowiek zaczyna stawać na nogi (...) to są brani do ośrodków strzeżonych. Cierpią (...) nakładająca się warstwowa trauma (...) Oni tylko chcą przestrzeni do wolnego życia. (...) Jedne z moich klientów mówi (...) W Rosji walili moją głowę o ścianę. Tu to ja chcę walić z bezradności. Musimy odpowiedzieć na bardzo wiele pytań, aby zadbać o nich. (...)

MMK: Może powinniśmy pomyśleć o historiach naszych rodzin (...) Wczoraj był 13 grudnia. Dziękuję Marysiu.

Moderatorka zwraca się do kolejnego prelegenta- Pana Vahe Grigoryan - prawnika i obrońcy praw człowieka, sędziego Trybunału Konstytucyjnego w Armenii.

MMK: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Pan Vahe Grigoryan specjalizuje się w prawach człowieka. Zajmował się osobami, których prawa były łamane, reprezentował je zarówno w Armenii jak i przed Trybunałem Praw Człowiek w Strasburgu.

VG.: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Zakaz tortur jest jedną z praktyk którą zajmowałem się podczas praktykowania prawa. (...) (...) (...)

MMK: Mam dużą przyjemność przedstawić Pana Przemysława Kazimirskiego- Dyrektora Zespołu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (...) członka zespołu X (...) Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (...) Jak to u nas? Na polskim podwórku?

PK.: (...) No nie jest dobrze.. wygląda to zatrważająco.(...) Mieliśmy prawomocne wyroki zasądzone wobec funkcjonariuszy, którzy dopuścili się tortur wobec schwytanych.(...) Raz pojawiliśmy się na miejscu po 2 godzinach od torturowania. Pan chciał ukraść krzyż z grobu policjanta. Schwytano go i w ramach kary pobito. (...) Mamy do czynienia z torturami, (...) widzimy brak politycznej woli, aby zmienić to i żeby ta realna ochrona zaistniała,(...) jest szereg ważnych kwestii, które należałoby podjąć(...) Wygląda to źle, bo mamy stereotyp twardego gliny, który jak przesłuchuje to uderzy, ściśnie za jądra, (...) będzie kazał kopać grób w lesie. Godzimy się na to, że przestępcy się należy. Przecież w więzieniu będzie miał wygodne życie, niczym nie musi się przejmować.(...)

To jest tak, że policja chwyta, sąd osądza, a służba więzienna wykonuje. (...) Nie mamy dostarczać więcej bólu. (...) To jest problem krajowy(...) Problem zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Jak wytłumaczyć teraz, że policja zapewnia ochronę, a nie sprawia ból (...)

Jeszcze jedno pytanie – trauma psychiczna, izolacja, w naszym systemie człowiek tam trafia na miesiące ile jest tragedii w wymiarze gdzie osoby są poddawane presji szantażowi. Mamy takie doświadczenia, ślady psychiczne są bardziej niebezpieczne, bo dotyczą dłużej (...) mamy świadomość, że często jeżeli obywatel zostaje wciągnięty w tą procedurę to jest to proces kawki- brak informacji co kiedy się stanie. To się odrobinę poprawiło. Długo mieliśmy przepis, w który nie trzeba było informować osoby o tym co się będzie działo widzenia..... od 2015 roku jest zmiana decyzje muszą być uzasadniane

Wtórna wiktyimizacja osób z miejsc, w których doświadczyły traumy

Mając nadzieję, że trafili do kraju, gdzie trauma mnie, oni widzą uzbrojonych funkcjonariuszy i z traumą jest gorzej

Krótką przerwę na pytania

Proszę

Głos zabiera kobieta w średnim wieku, ubrana w szary sweter, brunetka w nisko upiętej kitce.

KOBIETA 1: (...) W Polsce się nie wierzy się ofiarom gwałtu, zgwałconym kobietom, ofiarom pedofilii księży. (...) Sędzia da wiarę funkcjonariuszowi najczęściej(...). Jeżeli to tylko 50 funkcjonariuszy skazanych (...) (*odwołanie do danych podanych przez P. Przemysława Kazimierskiego*)(...). To ja nie wiem to było nagrane? Poniżanie, bicie, tortury psychiczne.(...)To dotyczy osób młodych. (...) Czy wiecie co to być w więzieniu z chorobą afektywną dwubiegunową na trzech metrach. (...) Bez leków? To nasi biegli nie wiedzą co się tam dzieje. (...) W Gostyninie mamy rozbudowane (...) Zaczniemy wierzyć ofiarom (...)

AX: (*wypowiedź po angielsku*) (...) Beznadziejna sytuacja (...) Statystyki z Ukrainy pokazują, że 25% ludzi toleruje tortury. My mamy wpływ to my głosujemy na polityków, którzy tworzą system, którzy tworzą środki ochrony, to my społeczeństwo decydujemy gdzie jest balans. (...)

Pytanie zadaje kolejna osoba, młody mężczyzna, przedstawiciel organizacji (chyba Court Watch Polska), ma na imię Karol

MĘŻCZYŻNA O IMIENIU KAROL: Chciałem zapytać czy Państwa zdaniem to co się dzieje w Gostyninie to tortury?

Odpowiada Pan Przemysław Kazimierowski

PK.: Wizytowaliśmy ośrodek w Gostyninie, razem z panią psychiatrą oraz terapeutką. (...) Chcę zaznaczyć, że przygotowaliśmy się do wizytacji bardzo porządnie.(...) Mamy tam do czynienia z nieludzkim poniżającym traktowaniem, to funkcjonuje jako ośrodek terapeutyczny, ale nie jest to jego

domena. Głównie zajmuje się izolacją i na tym się kończy. (...) Umówmy się jest tam dużo osób (*pada konkretna liczba*) (...) takie natężenie powoduje, że jest to bomba zegarowa (...) podczas wizytacji strażnicy nie odstępowali nas na krok.(...) Zawsze był 1 strażnik, który pilnował naszego bezpieczeństwa jak rozmawialiśmy z pacjentami. Od czasu naszej wizytacji(...)

Po wypowiedzi Pana Przemysław Kazimierskiego, głos przejmuje moderatorka Pani Marzena Ksel

MMK: Jest wiele takich miejsc hańby, moglibyśmy długo o tym rozmawiać. (...) Ale zastanówmy się co z tym zrobić? (...) Informowanie, edukacja społeczeństwa, zmiany w zakresie prawa karnego (...) aby przyznanie się do winy nie było elementem koronnym (...) Dostęp do adwokata od pierwszej chwili zatrzymania,(...) dostęp do niezależnej służby zdrowia. Można wymienić wiele elementów, które mogły by się złożyć na system zapobiegania torturom. (...) Co należałoby zrobić, aby zapobieganie torturom każdy z nas obywateli miał gdzieś z tyłu głowy? (...) Na ile rzeczy my się zgadzamy (...) na które nie powinniśmy (...) dopiero jak nas to dotyczy to zwracamy na to uwagę. (...) Czy ta ignorancja nie jest naszą hańbą? (...)

Zacznijmy od Pani Marii. Co można zrobić dla ofiary tortur jako prawnik, lekarz (...)

Odpowiada Pani Maria Książak

MK.: (...) My po prostu nie słyszymy tych ofiara. Jako psycholog, który stara się wysłuchiwać tych ofiar do końca (...) . słyszę, słowa (...) Po raz pierwszy w życiu ktoś mnie wysłuchała.(...) Ale potem musi być akcja, reakcja na to zło. Te osoby muszą być chronione. (...) Ich oprawcą należy się kara. (...) My mamy taki system, który chroni sprawców. (...) Mamy milion regulacji, aby nie nazywać rzeczy po imieniu. (...) Czy my na prawdę ofiary tortur traktujemy jak ludzi takich jak my? Czy może my się chowamy za przepisami, które umożliwiają dalsze traumatyzowanie tych osób. (...) Musimy się domagać od państwa bycia przeciwko torturom. (...) Ale które europejskie państwo faktycznie to realizuje? (...) Jestem psychologiem to dużo rozmawiam z ofiarami, (...) oni mają proste potrzeby, chcą paru metra bezpieczeństwa, gdzie będą mogli odpocząć, nie być torturowani.(...) Moim zdaniem systemy prawne, socjalne powinny mieć za zadanie lepsze organizowanie ludzkich reakcji, a nie odhumanizowanie. (...)

Głos oddany zostaje Panu Vahe Grigoryan – sędziemu z Armenii

VG.: (*wypowiedź po angielsku dotycząca zjawiska tortur*)

MMK.: (...) Mam pytanie. (...) często w wywiadach widzimy pobitego człowieka, który wrócił z posiedzenia sądu, (...) znajduje się w areszcie śledczym. Zastanawiam się (..) Dlaczego on nie zgłosił tego na rozprawie sądowi. (...) Sędziowie nie widzą tych obrażeń? (...) Co zrobić, aby sędzia zapytał co się stało?

VG.: (*wypowiedź po angielsku dotycząca systemu kontroli i uwarunkowań społecznych*)

Następnie głos zabiera profesor Joseph Hoffmann

JH.: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Jeżeli mogę dodać komentarz (...) *(wypowiedź o tym jak społeczeństwo postrzega sprawy związane z problemem tortur, migrantami)* (...) (...) *(wzmianka o znajomych specjalistach z zakresu kryminalistyki z Krakowa i ich opinii ws. reagowania sędziów na obrażenia mogące wskazywać na stosowanie przemocy wobec oskarżonych)*

Po wypowiedzi Profesora Hoffmana głos przejmuje moderatorka Pani Marzena Ksel

MMK.: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Chcemy się dowiedzieć więcej co wynika z badań Andreja w prowadzonych Charkowie (...) Co trzeba zrobić, aby to zakorzenione myślenie o torturach zmienić – (...) to podporządkowanie człowieka w więzieniu (...)

ANDREJ X: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Przez lata byliśmy zaangażowani w ten problem. (...) Nie wiem jaka jest sytuacja w Polsce, ale jest niewielu prawników, którzy pro bono będą prezentować pokrzywdzonego w Strasburgu. Gdy rozmawiamy o torturach potrzebujemy więcej osobistych historii, a mniej statystyk (...) Jesteśmy skoncentrowani na statystykach.

MMK: (...) Panie dyrektorze co jeszcze państwo robią ? (...)

PK: (...) Powiem co musimy przede wszystkim zrobić, zacznę od grzechu pierwotnego. (...) Związaliśmy się 30 lat temu konwencją ONZ (*Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania*). Przez te 30 lat nie wprowadziliśmy przestępstwa tortury. (...) W statystykach nie ma tortur (...). To musiałyby być kwalifikowane jako przestępstwo zbrodni czyli od 3 lat pozbawienia wolności. (...) Musimy mieć się do czego odwołać, to jest ta rola prewencyjna. (...) Dalej nie ma przestępstwa tortur (...) Ważna jest sfera edukacji- kampanii, która wyjdzie naprzeciw torturom, ważny jest prosty przekaz. (...) Nie ma być tak, że oglądamy film(...) widzimy ostrego glinę i mówimy brawo dla tego pana, przestępcy się należało. (...) Kampania powstała po tym jak zbadaliśmy nastroje społeczne 40 % po odczytaniu na czym polega przestępstwo tortur, stwierdziło, że czasami można (...)70% wskazało jako instytucje stosujące tortury- policję. (...) Rażenie paralizatorem po jądrach doszło do opinii publicznej dopiero po sytuacji Igora Stachowiaka. (...) Zgoda na naruszanie zaczyna się od kwestii słownictwa.(...) Nie mówimy podejrzany, tylko złodziej. To nie jest osoba zatrzymana, która ma prawa, tylko złodziej, gwałcieciel. Pomaga nam także (...), wydajemy broszury, opisujemy na czym polegało nieludzkie traktowanie przez pryzmat wyroków Trybunału Praw Człowieka. Trzeba to powiedzieć osobie zaufanej, zabezpieczyć dowody, zrobić obdukcję. (...) My podczas wizytacji w Rykach zebraliśmy takie dowody. (...)

MMK: (...) Czas nieubłagalnie zbliża się do końca. (...) Proszę o pytania (...)

Do zadania pytania zgłasza się mężczyzna w niebieskiej koszuli.

MEŹCZYŻNA W NIEBIESKIEJ KOSZULI: (...) Cieszę się, że rozmawiamy o edukacji, bardzo ważne jest zmienienie postrzegania tortur przez całe społeczeństwo. (...) Ważne jest, aby studenci,

którzy potem będą prokuratorami, policjantami(...) funkcjonariuszami publicznymi(...), aby oni mieli świadomość że to jest coś zakazanego. (...) Gdy się zada to pytanie studentom (...) znajdzie się część, która stwierdzi, że to jest dopuszczalne. (...) To jest już zaniedbane na tym etapie.(...) Za mało się o tym mówi.(...) Naukowcy – wyczynowcy praw człowieka- znajdziemy pewien rozłam (...) Znajda się naukowcy, którzy będą usprawiedliwiali pewne sytuacje(...) Tak długo jak doktryna usprawiedliwiania, (...) tortury będą mieć miejsce (...)

Kolejną osobą zgłaszającą się do zadania pytania jest starsza Pani. Ma siwe włosy i szarą bluzkę. Ma na imię Urszula.

PANI URSZULA: (...) Tortury stosuje się także wobec seniorów w domach opieki, a także w domach, w których oni mieszkają. (...) Zabiera się im majątek. (...) taki jest czasami los osób które są zasłużone, (...) nic złego nie zrobiły,(...), a ich jedyna wina to to, że żyją dłużej(...).

Głos zabiera mężczyzna na widowni. Przedstawiciel organizacji X.

MEŹCZYŻNA Z WIDOWNI: (...) W ciągu ostatnich miesięcy przeprowadziliśmy kilkanaście szkoleń. (...) Ludzie nie wiedzą czy są tortury ani dlaczego nie wolno ich stosować. (...) Musimy mówić o godności ludzkiej czym ona jest.(...) Godność jest czasami pojęciem abstrakcyjnym. (...) Kończy się tam gdzie zaczyna się aresztowanie, pobyt w szpitalu. (...)

Kolejną osobą zabierającą głos jest Pan Mirosław Nowak. Mężczyzna ubrany jest w elegancki, granatowym garnitur.

MIROSLAW NOWAK: (...) Wszystkie szkolenia są fakultatywne. (...) Edukacja powinna być w zakresie praw człowieka, a w szczególności tortur na poziomie szkoły podstawowej. (...) Powinniśmy wprowadzić obowiązkową naukę- mamy ludzi – armie to prowadzenia tego przedmiotu, (...) ten mechanizm, który jest wprowadzony, (...) X to jest jeden z lepszych do prewencji tortur, to że powstał już wystarczyło, żeby zmniejszyć liczbę tortur (...)

MMK: Proszę Państwa musimy już powoli kończyć (...) To jest czas na przedstawienie wniosków z naszej debaty (...) Po pierwsze tortury muszą być penalizowane (...) Musimy także zajmować się ofiarami, a także ścigać sprawców tortur. (...) Ważny jest mechanizm niezależnego monitoringu sytuacji w różnych miejscach(...) A także edukacja zaczynająca się od rodziców (...) musimy zacząć od własnego pola (...) Każdy z nas musi pomyśleć o tym, że zadawanie bólu drugiemu człowiekowi jest hańbą. (...)

PK: (...) My widzimy, że im wcześniejsza edukacja tym lepiej, więc zaczniemy od szkół średnich, profilowanych, których absolwenci będą służyli w jednostkach mundurowych(...)

Głos zabiera Rzecznik Praw Obywatelskich profesor Adam Bodnar.

RPO: (...) Dzień dobry Państwu (...) nie mogłem być na całości. (...) Ja mam pytanie co do rozwiązania zastosowanego w przypadku Billa Browdera i Siergieja Magnickiego. (...) polega na zakazach wizowych ustawa. Podobny projekt parlament UE (...)

YC: (...) Trzeba wejść w mechanizm tortur od strony sankcji. Dziękuję, rozmawiałem o wprowadzeniu aktu magnackiego. Myślę, że to jedno z rozwiązań, które może(...)

AX: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Definicja tortur nie zawiera tylko osobowych działań. Magnicki akt jest bardziej lub mniej politycznym działaniem. (...) To nie może być możliwe torturowanie ludzi i popodróżowanie po Europie i wystawne życie. (...) Myślę, że musi być jeszcze więcej niż akt magnackiego (...) musimy zmienić system prawny, aby uregulować te kwestie, ludzie mogą po prostu przekraczać granice. To są wyzwania, którym musimy sprostać (...)

JH: *(wypowiedź po angielsku)* (...) Tortury są wrogiem ludzkości tak jak np. piractwo (...)

MK: (...) Chcę dodać, że ubolewam nad tym, że wśród kilkuset osób, które doświadczyły tortur (...) niewielu z nich mogło zrobić coś, aby sprawca był ukarany (...)

MMK: (...) Proszę Państwa (...) zatoczyliśmy koło (...) Dziękuję moim panelistom, moim interpretatorom. Dziękuję Państwu (...) Dziękuję także Panu Arturowi, który chciał nam o tym opowiedzieć swoją historię (...) to trudne mówić o tym co mi się stało. (...) Na sam koniec (...) Zastanówmy się czy sami chcielibyśmy być poddawani torturom?

Brawa. Słuchacze zaczynają się rozchodzić.